



**Uzasadnienie  
do Uchwały Nr            /            /2018  
Rady Miasta Kalisza  
z dnia                            2018 roku**

**w sprawie uchwalenia Miejskiego Programu Działań na Rzecz Osób  
z Niepełnosprawnością na lata 2018 - 2022**

Konieczność opracowania programu działań na rzecz osób z niepełnosprawnością wynika z zapisów art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, zgodnie z którym do zadań powiatu należy opracowywanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Niniejszy Program wpisuje się w kierunki działań określone w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Kalisza na lata 2016-2025 oraz w „Program wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim na lata 2014-2020”.

Wyznaczenie celów oraz planowanych do realizacji działań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych i poprawy ich sytuacji w społeczności lokalnej jest istotnym elementem realizacji polityki społecznej, pod kątem zapewnienia tym osobom pełnoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym, rehabilitacji zawodowej i zatrudnieniu, a równocześnie przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu.

Projekt Programu został pozytywnie zaopiniowany przez Miejską Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych w Kaliszu.

Biorąc pod uwagę powyższe, podjęcie uchwały jest uzasadnione i niezbędne.

Załącznik  
do uchwały Nr ...../...../2018  
Rady Miasta Kalisza  
z dnia ..... 2018 r.

**MIEJSKI PROGRAM DZIAŁAŃ  
NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ  
W KALISZU NA LATA 2018 - 2022**

**Kalisz 2018**

## I. Podstawy prawne

Podstawą prawną do opracowania i realizacji Programu jest ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 511), w której zgodnie z art. 35a ust. 1 do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- rehabilitacji społecznej,
- rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia,
- przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Zagadnienia związane z prawami osób niepełnosprawnych oraz działaniami na ich rzecz uregulowane zostały w krajowych i międzynarodowych aktach prawnych, wśród których należy wymienić następujące:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997 roku w art. 32 określa fundamentalne prawo do równego traktowania oraz zakaz dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym. Natomiast art. 69 nakłada na władze publiczne obowiązek udzielania osobom z niepełnosprawnością pomocy w zabezpieczeniu ich egzystencji, przystosowaniu do pracy, pomoc w zakresie komunikacji społecznej, pozwalającej im żyć w społeczeństwie;
- **Karta Praw Osób Niepełnosprawnych**, uchwalona 1 sierpnia 1997 roku przez Sejm RP uznaje, iż osoby z niepełnosprawnością mają prawo do niezależnego, samodzielnego, aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji;
- **Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych** z dnia 27 sierpnia 1997 roku, z późn. zm. opisuje szczegółowo zagadnienia związane z aktywizacją zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnością;
- **Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy** z dnia 20 kwietnia 2004 roku, z późn. zm. określa instrumenty interwencji państwa na rynku pracy.
- **Ustawa o pomocy społecznej** z dnia 12 marca 2004 roku, w której z zapisów art. 19 pkt. 1 wynika opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych uwzględniająca program wspierania osób z niepełnosprawnością;
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 roku w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020;

oraz

- **Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych** przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku, a ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r.
- **Rozporządzenie Komisji Europejskiej** z dnia 5 grudnia 2002 roku (art.2) w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu Wspólnoty Europejskiej - jest podstawowym dokumentem dotyczącym pomocy państwa w zakresie zatrudnienia, w tym osób z niepełnosprawnością;

- **Traktat Amsterdamski** z 1999 roku (art. 13) daje podstawy prawne zobowiązujące instytucje Wspólnoty do działań na rzecz osób z niepełnosprawnością i zakazuje wszelkiej dyskryminacji;
- **Karta Praw Podstawowych** ogłoszona w grudniu 2000 r. w trakcie posiedzenia Rady Europejskiej w Nicei – w art.21 znajduje się zapis o zakazie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, natomiast art. 26 uznaje prawo osoby niepełnosprawnej do korzystania ze środków zapewniających jej niezależność, społeczną i zawodową integrację oraz uczestnictwo w życiu społecznym.
- **Deklaracja Madrycka** uchwalona w marcu 2002 r. podczas Europejskiego Kongresu Osób Niepełnosprawnych. W dokumencie tym wzywa się do zapewnienia osobom z niepełnosprawnością niezależnego życia w pełnej integracji ze społeczeństwem.

Ponadto Program niniejszy nawiązuje do:

- „Programu wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim na lata 2014-2020” przyjętego uchwałą nr XLI/795/14 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 stycznia 2014 r.;
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Kalisza na lata 2016-2025 przyjętej uchwałą Rady Miejskiej Kalisza Nr XXI/265/2016 z dnia 31 marca 2016 roku.

## II. Pojęcie niepełnosprawności

W Polsce prawną definicję niepełnosprawności podaje m.in. Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 roku - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, która osoby z niepełnosprawnością określa jako *„osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, a które zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji”*.

Natomiast ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje niepełnosprawność jako *„trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”*. Ustawa ta określa następujące stopnie niepełnosprawności:

- **znaczny stopień niepełnosprawności** – określa osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
- **umiarkowany stopień niepełnosprawności** – określa osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;

- **lekki stopień niepełnosprawności** – określa osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

### III. Dane statystyczne dot. niepełnosprawności w Kaliszu

Osoby z niepełnosprawnością stanowią w Polsce liczną zbiorowość. Ostatnie pełne dane dotyczące liczby osób z niepełnosprawnością w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego (NSP) z 2011 roku, przy czym udzielanie odpowiedzi na pytania dotyczące niepełnosprawności odbywało się na zasadzie dobrowolności – ze względu na specyfikę i wrażliwość tematu. W świetle danych NSP liczba osób z niepełnosprawnością wyniosła w Polsce **4 697 500**. Odsetek osób z niepełnosprawnością w ogólnej ludności wyniósł 12,2%, w tym: 4,1% stanowiły osoby z niepełnosprawnością wyłącznie biologiczną, 6,9% niepełnosprawne biologicznie i prawnie oraz 1,2% niepełnosprawne wyłącznie prawnie. Według wyników, wśród ogółu osób z niepełnosprawnością 2 530 400 stanowiły kobiety. Niepełnosprawni mężczyźni stanowili nieco mniej liczną grupę – 2 167 100.

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w 2011 roku wynosiła 3 131 900. Z kolei liczba osób niepełnosprawnych biologicznie tj. takich które nie posiadają orzeczenia, ale ich subiektywna ocena wskazywała, że miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych, wynosiła 1 565 600 osób.

Należy podkreślić, iż w związku z dobrowolnym charakterem pytań dotyczących niepełnosprawności blisko 1,5 mln respondentów odmówiło udzielenia odpowiedzi. Można zatem przypuszczać, że w tej grupie znajdują się osoby z niepełnosprawnością, które jednak nie chciały udzielić odpowiedzi na pytania formularza w części dotyczącej niepełnosprawności. Braki danych mogą rzutować na uzyskaną w spisie strukturę osób z niepełnosprawnością. Należy zatem przyjąć, że ogólne liczby osób z niepełnosprawnością uzyskane z wyników spisu 2011 roku – są niedoszacowane. W konsekwencji zaniżone są także odsetki osób z niepełnosprawnością w relacji do ogólnej liczby ludności.

Na podstawie badań przeprowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny w 2011 r. można stwierdzić, iż w mieście Kaliszu mamy 15.587 osób niepełnosprawnych (blisko 15% ogółu mieszkańców miasta).

Tabela 1.

Osoby z niepełnosprawnością w Kaliszu wg kategorii	
Osoby z niepełnosprawnością razem z tego:	<b>15.587</b>

z niepełnosprawnością prawną, w tym:	<b>10.848</b>
– z niepełnosprawnością prawną w stopniu znacznym	2.177
– z niepełnosprawnością prawną w stopniu umiarkowanym	4.754
– z niepełnosprawnością prawną w stopniu lekkim	3.311
– z niepełnosprawnością prawną o stopniu nieustalonym	293
– z niepełnosprawnością prawną w wieku 0-15 lat	313
z niepełnosprawnością tylko biologiczną, w tym:	<b>4.739</b>
– z niepełnosprawnością tylko biologiczną odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	257
– z niepełnosprawnością tylko biologiczną odczuwające ograniczenie sprawności poważne	1.066
– z niepełnosprawnością tylko biologiczną odczuwające ograniczenie sprawności umiarkowane	3.417

Źródło: GUS

Tabela 2.

Osoby z niepełnosprawnością w Kaliszu wg płci		
<b>mężczyźni</b>	ogółem	7.218
	w tym z niepełnosprawnością prawną	5.376
<b>kobiety</b>	ogółem	8.369
	osoby z niepełnosprawnością prawną	5.472

Źródło: GUS

Większość osób z niepełnosprawnością to kobiety - 53,7%, mężczyźni stanowią - 46,3%.

Porównując dane osób z niepełnosprawnością prawną z osobami z niepełnosprawnością biologiczną widać, że to mężczyźni mniej chętnie przyznają się do niepełnosprawności, bądź nie widzą konieczności ustalenia stopnia niepełnosprawności.

Osoby z niepełnosprawnością z podziałem na stopnie niepełnosprawności stanowią odpowiednio:

- z niepełnosprawnością prawną o stopniu niepełnosprawności znacznym - 20,67%,
- z niepełnosprawnością prawną o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym - 43,82%,
- z niepełnosprawnością prawną o stopniu niepełnosprawności lekkim - 30,52%,
- z niepełnosprawnością prawną o stopniu niepełnosprawności nieustalonym - 2,70%,
- z niepełnosprawnością prawną w wieku 0-15 lat - 2,89%.

#### IV. Posiadane zasoby i realizowane działania

##### 1. Wsparcie osób z niepełnosprawnością przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu wspiera potrzebujących, w tym także osoby z niepełnosprawnością poprzez m.in.: pracę socjalną, udzielanie pomocy finansowej w postaci wypłat zasiłków celowych, okresowych i stałych. Ważnym elementem pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prowadzenie mieszkań chronionych, prowadzenie grupy wsparcia dla osób z niepełnosprawnością i grupy „Aktywny senior” oraz wykonywanie usług w zakresie przewozu osób z niepełnosprawnością.

W 2017 roku ze świadczeniami pomocy społecznej było objętych 1 582 środowisk rodzinnych, dla których główną przyczyną korzystania ze świadczeń była niepełnosprawność oraz w 1 801 przypadkach długotrwała lub ciężka choroba. Zasiłki stałe otrzymało 877 osób niepełnosprawnych z ustalonym znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, których dochód był poniżej kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej.

Osobom niesamodzielnym, wymagającym wsparcia innych osób w wykonywaniu codziennych czynności przyznawana jest pomoc w formie usług opiekuńczych.

Tabela 3. Usługi opiekuńcze dla osób dorosłych z wyłączeniem osób z zaburzeniami psychicznymi w 2017r.

Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	617
Liczba świadczeń (w godzinach)	190.054
Koszt usług opiekuńczych (w zł)	3.420.972

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Dla osób z zaburzeniami psychicznymi są świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze

Tabela 4. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w 2017r.

	Liczba osób	Liczba świadczeń	Kwota wydatków
2017 rok, w tym:	107	37.433	914.120,50
dla dorosłych	79	31.650	634.686,50
dla dzieci	28	5.783	279.434,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kaliszu funkcjonują mieszkania chronione dla osób niepełnosprawnych i starszych oraz z zaburzeniami psychicznymi. Jedno mieszkanie usytuowane jest w kamienicy przy ul. Częstochowskiej przeznaczone dla 7 osób, drugie mieszkaniu usytuowane jest przy ul. Granicznej przeznaczone dla 12 osób.

Istotnym zadaniem jest również świadczenie usług transportowych na rzecz osób niepełnosprawnych. Dzięki specjalnie przystosowanemu samochodowi, osoby niepełnosprawne, z dysfunkcją narządu ruchu mają ułatwiony dostęp do placówek służby zdrowia, urzędów, placówek kulturalno – oświatowych, edukacyjnych, możliwość dojazdu na turnus rehabilitacyjny.



Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jako jednostka organizacyjna pomocy społecznej realizuje zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz dysponuje środkami przekazanymi przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację zadań w tym zakresie oraz realizuje program „Aktywny Samorząd”.

Ze środków PFRON będących w dyspozycji MOPS w 2017 roku skorzystało:

Tabela 5.

Nazwa zadania	Wysokość środków	Liczba osób
Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny	424.163	1.157
Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	266.664	310
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	250.000	52
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	40.000	229
Dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej	20.000	1
Zwrot kosztów utworzenia stanowiska pracy	60.000	2
Finansowanie kosztów szkoleń i przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych	11.809	4
Dofinansowanie do działalności WTZ	1 461 885	95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Do innych form pomocy, z których korzystają osoby z niepełnosprawnością – realizowanych przez Biuro Świadczeń Rodzinnych Urzędu Miasta należą m.in.: świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna. Liczbę udzielonych świadczeń oraz wysokość kwot obrazuje poniższa tabela.

Tabela 6.

Wyszczególnienie	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w złotych
Świadczenie pielęgnacyjne	4.253	5.956.699
Zasiłek pielęgnacyjny - ogółem	29.077	4.448.781
w tym zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka	6.315	966.195
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	13.565	2.075.445
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 r.ż. o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 r.ż.	8.710	1.332.630
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75 lat	487	74.511

Specjalny zasiłek opiekuńczy	705	362.740
Zasiłek dla opiekuna	291	149.327

Źródło: dane BŚR UM

## 2. Pozostałe jednostki pomocy społecznej.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, które świadczą usługi na rzecz osób z niepełnosprawnością w Kaliszu to:

- Dom Pomocy Społecznej przy ul. Winiarskiej 26 jest placówką przeznaczoną dla 180 przewlekle somatycznie chorych mieszkańców, których średnia wieku przekracza osiemdziesiąt lat. W 2017 roku liczba osób umieszczonych w DPS wyniosła 48 osób, natomiast liczba osób oczekujących na umieszczenie wg stanu na 31.12.2017 r. to 32 osoby.
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej przy ul. Cegielnianej 6 jest placówką dziennego pobytu oferującą wsparcie seniorom, którzy ze względu na wiek, chorobę, niepełnosprawność, poczucie osamotnienia wymagają częściowej pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. W 2017 roku z oferty DDPS skorzystało 120 osób.
- Środowiskowy Dom Samopomocy „Tulipan”, ul. Widok 77 jest domem dziennego pobytu dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Ośrodek dysponuje 50 miejscami, które są w pełni wykorzystane.

## 3. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kaliszu

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kaliszu wydaje orzeczenia do celów pozarentowych na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Na podstawie orzeczenia osoba niepełnosprawna może ubiegać się m.in. o świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia rodzinne, odpowiednie zatrudnienie, uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, korzystanie z karty parkingowej, a także o dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne ułatwiające jej funkcjonowanie. Duża część spośród wydawanych orzeczeń, wydawana jest na określony czas np.: trzy lata, do ukończenia 16 roku życia.

Tabela 7.

Rok	Orzeczenia o niepełnosprawności wydane przez PZON w Kaliszu		
	przed 16 rokiem życia	powyżej 16 roku życia	Razem
2013	263	2.393	2.656
2014	251	2.826	3.077
2015	245	3.342	3.587
2016	275	2.142	2.417
2017	268	2.132	2.400
Razem	<b>1.302</b>	<b>12.835</b>	<b>14.137</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PZON

Orzeczenia wydane przez powiatowy PZON w 2017 r.

Tabela 8. - osoby po 16 roku życia:

Lp.	Wyszczególnienie		Liczba
1	Wydane orzeczenia z określaniem stopnia niepełnosprawności		2.039
2	Wydane orzeczenia o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych		24
3	Wydane orzeczenia o odmowie ustalenia niepełnosprawności		69
4	Ogółem wydane orzeczenia		2.132
5	w tym: 1. Wydane orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych po raz pierwszy	Znaczny	233
		Umiarkowany	418
		Lekki	168
		Razem	819
	2. Wydane orzeczenia na podstawie art. 5a ustawy	Liczba	16

Źródło: dane PZON

Tabela 9. - osoby przed 16 rokiem życia:

Lp.	Wyszczególnienie		Liczba
1	Wydane orzeczenia o odmowie ustalenia niepełnosprawności		1
2	Wydanie orzeczenia o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych		5
3	Wydanie orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych		262
	Ogółem wydane orzeczenia		268

Źródło: dane PZON

#### 4. Warsztaty Terapii Zajęciowej

Na terenie miasta Kalisza działają dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ), które zapewniają uczestnictwo osobom niepełnosprawnym w terapii zajęciowej. Prowadzone są przez podmioty pozarządowe tj.: Fundację Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych „Miłosierdzie” (przy ul. Granicznej 20 i ul. Złotej 21) oraz Zgromadzenie Zakonne Małe Dzieło Boskiej Opatrzności – Orioniści (przy ul. Kościuszki 24). Na koniec 2017 roku wtz-y dysponowały łącznie 95 miejscami. Są to placówki stwarzające osobom z niepełnosprawnością niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. W ramach warsztatów rozwija się:

- umiejętność wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej,
- psychofizyczne sprawności oraz podstawowe i specjalistyczne umiejętności zawodowe umożliwiające uczestnictwo w szkoleniach zawodowych lub podjęcia pracy.

Uczestnicy z niepełnosprawnością ruchową mają zapewniony dojazd do warsztatów.

Brak Zakładu Aktywizacji Zawodowej na terenie naszego miasta powoduje, iż osoby z niepełnosprawnością przebywające w warsztatach terapii zajęciowej nie mają możliwości na zrobienie kolejnego kroku w rehabilitacji zawodowej oraz społecznej, co znacznie utrudnia bądź

nawet uniemożliwia ich późniejsze wejście na rynek pracy, a co za tym idzie w miarę możliwości samodzielnią egzystencję.

## 5. Rynek pracy

Pośrednictwem pracy dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym osób z niepełnosprawnością zajmuje się w Kaliszu Powiatowy Urząd Pracy. W PUP zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, zarejestrowane są zarówno osoby z niepełnosprawnością ze statusem osoby bezrobotnej, jak również niepełnosprawne poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu.

Osoba z niepełnosprawnością może być zarejestrowana jako:

- **bezrobotny** – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego;
- **poszukujący pracy** – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Powiatowy Urząd Pracy realizuje na rzecz osób z niepełnosprawnością zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej, której celem jest przygotowanie osób z niepełnosprawnością do samodzielnej pracy, zgodnej z indywidualnymi możliwościami, potrzebami psychofizycznymi i predyspozycjami oraz kwalifikacjami zawodowymi. Zadania ustawowe w tym zakresie realizowane są przez Powiatowy Urząd Pracy w oparciu o ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Do głównych zadań z tego zakresu należy prowadzenie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnością, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie.

Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego” może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej. Ponadto osoba z niepełnosprawnością zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich, jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie:

- szkoleń, stażu,
- prac interwencyjnych,
- przygotowania zawodowego dorosłych,
- badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4 ww. ustawy,
- finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ww. ustawy,
- studiów podyplomowych,
- szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową,
- bonu na zasiedlenie, bonu szkoleniowego, bonu stażowego.

Dla osób z niepełnosprawnością posiadających status „poszukujących pracy”, a niepozostających w zatrudnieniu, przewidziane są usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Instrumenty te są adresowane bezpośrednio do osób z niepełnosprawnością, jak też do ich pracodawców.

W latach 2013-2017 w ramach zadań realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu przeprowadzono 94 szkolenia dla osób niepełnosprawnych. W tym okresie dofinansowano 189 tworzonych i istniejących miejsc pracy oraz dofinansowano koszty podjęcia działalności gospodarczej przez 32 osoby niepełnosprawne w ramach zadań realizowanych przez PUP oraz przez 12 osób ze środków PFRON w ramach zadań realizowanych przez MOPS. Ponadto w ramach tych środków dokonano dofinansowania poprzez zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy w 20 przypadkach. Ponadto PUP objął pomocą 670 osób niepełnosprawnych w zakresie planowania kariery zawodowej.

Z danych tej instytucji wynika, że na dzień 31 grudnia 2017 roku w ewidencji osób z niepełnosprawnością bezrobotnych figurowały 223 osoby, w tym 100 kobiet i 123 mężczyzn oraz 52 osoby z niepełnosprawnością poszukujących pracy, w tym 15 kobiet i 37 mężczyzn. Bezrobocie wśród osób niepełnosprawnych i poszukujących pracy na przestrzeni ostatniego roku zmalało o 39 osób tj. o 12,4%, natomiast w grupie kobiet odnotowano spadek o 18 osób, tj. o 0,8%.

Z ogólnej liczby osób z niepełnosprawnością bezrobotnych i poszukujących pracy zarejestrowanych w PUP na koniec 2017 roku wyodrębnić można osoby:

Tabela 10 - Podział wg wieku

Wiek	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
18-24 lata	4	3	1
25-34 lata	35	16	19
35-44 lata	57	28	29
45-54 lata	76	31	45
55-59 lat	64	31	33
60-więcej	39	6	33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela 11 - Podział wg czasu pozostawania bez pracy

Miesiące	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Do 1 m-ca	40	12	28
1-3	62	27	35
3-6	44	17	27
6-12	41	18	23
12-24	41	23	18
Powyżej 24	47	18	29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela 12 - Podział wg wykształcenia

Poziom wykształcenia	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Wyższe	26	11	15
Policealne i średnie zawodowe	52	28	24
Średnie ogólne	14	7	7
Zasadnicze zawodowe	79	29	50
Gimnazjalne i niższe	104	40	64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela powyżej wskazuje, iż największą grupę wśród osób z niepełnosprawnością bezrobotnych i poszukujących pracy stanowią osoby z najniższym wykształceniem. Stanowią oni ponad 66,5% grupę ogólnej liczby osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu.

Ponadto w Kaliszu znajdują się zakłady pracy chronionej zatrudniające ok. 540 osób z niepełnosprawnością. Wpisywaniem i wykreślaniem z rejestru zakładów pracy chronionej zajmuje się wojewoda.

## 6. Kształcenie specjalne

Kształcenie specjalne stanowi integralną część systemu oświaty w Polsce. Prawo oświatowe zakłada dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z opieki psychologicznej i specjalnych form pomocy dydaktycznej, jak również możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnością i niedostosowaną społecznie.

Przez kształcenie specjalne należy rozumieć zorganizowany proces, dostosowany do potrzeb wychowanka i ucznia z niepełnosprawnością, dla którego - ze względu na istotne zaburzenia lub dysfunkcje w różnych sferach rozwoju (motoryce, zmysłach, intelekcie, psychice) w sposób istotny zaburzające jego funkcjonowanie psychiczne, fizyczne, społeczne oraz możliwości uczenia się - konieczne jest specjalistyczne oddziaływanie dydaktyczne, wychowawcze i rewalidacyjne, ukierunkowane na jego wszechstronny rozwój.

Jednym z podstawowych elementów systemu kształcenia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością jest funkcjonowanie instytucji jak najwcześniej diagnozujących niepełnosprawność oraz udzielających pomocy rodzicom. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, które wydają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i kwalifikują dziecko do odpowiedniej formy kształcenia. Orzeczenie uzyskać mogą uczniowie: niesłyszący, słabosłyszący, niewidomi, słabowidzący, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem, w tym zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi, niedostosowani społecznie, zagrożeni niedostosowaniem społecznym.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kaliszu w 2017 roku objęła diagnozą 312 dzieci, w stosunku do których wydano orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Zestawienie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka za rok 2017 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13.

Rodzaj orzeczenia	Ilość orzeczeń
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	38
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym/ znacznym	42
Zajęcia rewalidacyjno - wychowawcze	20
Wada wzroku	29
Wada słuchu	30
Autyzm i Zespół Aspergera	39
Zagrożenie niedostosowaniem społecznym	7
Niedostosowanie społeczne	36
Niepełnosprawność ruchowa	36
Niepełnosprawności sprzężone	35
Opinie o potrzebie wczesnego wspomagania	16
<b>Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ogółem</b>	<b>312</b>

Źródło: dane PP-P

Zgodnie z przepisami prawa oświatowego dzieci i uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego mogą uczęszczać do:

- przedszkoli i szkół specjalnych,
- przedszkoli i szkół z oddziałami specjalnymi oraz oddziałami integracyjnymi,
- przedszkoli i szkół zorganizowanych w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w uwzględnieniu godzin rewalidacji indywidualnej,
- szkół zorganizowanych w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.
- przedszkoli i szkół ogólnodostępnych

Wykaz publicznych szkół specjalnych i placówek oświatowych posiadających oddziały integracyjne w Kaliszu oraz liczba uczęszczających tam osób.

#### 1. Szkoły specjalne

- Szkoła Podstawowa Nr 19 – 126 uczniów w 23 oddziałach,
- Szkoła Podstawowa Nr 20 – 102 uczniów w 11 oddziałach,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 – 101 uczniów w 14 oddziałach,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 – 69 uczniów w 12 oddziałach,

#### 2. Placówki posiadające oddziały integracyjne

- Publiczne Przedszkole nr 19 – 39 dzieci w 2 oddziałach,
- Szkoła Podstawowa Nr 24 – 58 uczniów w 3 oddziałach,

- Szkoła Podstawowa nr 13 – 10 uczniów w 1 oddziale,
- Szkoła Podstawowa nr 17 – 102 uczniów w 6 oddziałach,
- Zespół Szkół Zawodowych – 52 uczniów w 3 oddziałach,
- V Liceum Ogólnokształcące – 57 uczniów w 3 oddziałach,
- Szkoła Podstawowa Nr 18 – 17 uczniów w 4 oddziałach (klasy z dziećmi autystycznymi).

Łącznie w roku szkolnym 2017/2018 w 82 oddziałach uczy się 733 uczniów.

Zgodnie z art. 39 ust. 4 ustawy prawo oświatowe realizowane było zadanie dowozu dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do placówek oświatowych. Miasto zapewniło w omawianym okresie dowóz 83 uczniów. W przypadku dowozu zapewnionego przez rodziców/opiekunów dokonano zwrotu kosztów w 29 przypadkach.

## **7. Organizacje pozarządowe**

W Kaliszu na rzecz osób z niepełnosprawnością, zgodnie ze wskazanym przedmiotem działalności, działa 46 organizacji pozarządowych, w tym 18 stowarzyszeń mających siedzibę w Kaliszu, 9 stowarzyszeń mających status oddziału lub koła oraz 19 fundacji. Dokładne dane, nazwy i adresy organizacji można uzyskać w Wydziale Spraw Społecznych i Mieszkaniowych Urzędu Miasta Kalisza, dostępne są także na stronie internetowej Miasta w zakładce: organizacje pozarządowe.

Spośród najbardziej aktywnych organizacji należy wymienić:

### **a) Stowarzyszenia:**

- Abstynencki Klub Wzajemnej Pomocy „Jantar” w Kaliszu, ul. Śródmiejska 23;
- Abstynencki Klub „Zdrowie i Trzeźwość” w Kaliszu, ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 43;
- Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym Uzależnionym od Alkoholu i ich Rodzinom „Życie”, ul. Lipowa 5;
- Kaliski Klub „Amazonki”, ul. Staszica 28A;
- Kaliskie Towarzystwo Opieki Paliatywnej, ul. Karłowicza 4;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży z Cukrzycą w Kaliszu, ul. Górnośląska 56 I p.;
- Kaliskie Stowarzyszenie Chorych na Cukrzycę w Kaliszu, ul. Serbinowska 25 – 27;
- Stowarzyszenie „Bądźmy Razem”, ul. Augustyna Kordeckiego 17A;
- Uniwersytet Trzeciego Wieku „Calisia”, ul. Targowa 24, lok. 1;
- Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów, ul. Polna 29;
- Kaliskie Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów, ul. Targowa 3-5-7;

### **b) Oddziały, koła terenowe stowarzyszeń ogólnopolskich:**

- Oddział Wielkopolski Polskiego Związku Głuchych – Koło Terenowe, ul. Pułaskiego 26;



- Polski Związek Niewidomych Okręg Wielkopolski z siedzibą w Poznaniu Zarząd Koła w Kaliszu, ul. Skalmierzycka 10;
- Polskie Stowarzyszenie Chorych na Hemofilię Koło Terenowe w Kaliszu, ul. Kaszubska 9;
- Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN”, ul. Graniczna 1;
- Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii Oddział w Kaliszu, ul. Kowalska 13;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Okręgowy, ul. Skalmierzycka 10;
- Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Policyjnych przy Komendzie Miejskiej Policji w Kaliszu, ul. Jasna 1/3;

c) Fundacje:

- Fundacja na Rzecz Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Nowa Nadzieja” w Kaliszu, ul. Nowy Świat 13;
- Fundacja Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych „Miłosierdzie”, ul. Górnośląska 6;
- Fundacja „Bread od life”, ul. Śródmiejska 24a;
- Fundacja Osób Niepełnosprawnych "SPRAWNIEJSI RAZEM", ul. Górnośląska 78 lok. 54;
- Fundacja "MOCNI MIŁOŚCIĄ", ul. Szewska 1;
- Fundacja "Z GODNOŚCIĄ", ul. Zagorzynek 34;
- Fundacja Ewolucja Zdrowia, ul. Ks. H. Kaczorowskiego 5/28;
- Fundacja Wspomagania Rozwoju Dzieci "Papilio Dzieciom", al. Wojska Polskiego 2a;
- Fundacja "Piąta Pora Roku" , ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 26 lok. 4;
- Fundacja „Wygrajmy z Czasem”, ul. Dobrzecka 16/4;

Miasto realizuje zadanie poprzez coroczne ogłaszanie konkursu otwartego na działania rehabilitacyjne dla osób niepełnosprawnych wraz z udzieleniem dofinansowania na te zadania. Ogłaszano konkursy (konkurs wieloletni na lata 2013-2015 oraz konkursy roczne na 2016 i 2017 rok) na realizację następujących zadań: Aktywizacja psychiczna i fizyczna oraz edukacja zdrowotna osób w wieku emerytalnym oraz Działania w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Zadania te realizowane były przez wyłonione w wyniku rozstrzygniętego konkursu organizacje pozarządowe. W poszczególnych latach beneficjentami tych zadań było odpowiednio: 2013 – 554 osoby, 2014 – 601 osób, 2015 – 618 osób, 2016 – 590 osób, 2017 – 589 osób.

Ponadto w ramach środków będących w dyspozycji Wydziału Spraw Społecznych i Mieszkaniowych dofinansowana była realizacja zadań publicznych na rzecz osób niepełnosprawnych w oparciu o tryb tzw. „małych grantów” (art.19a uodppiw), w tym zadania: „Chodź nie słyszę – to pomogę”, „W poszukiwaniu urody życia”, „Akademia walki z rakiem”, „Wyjazdowe warsztaty terapeutyczno-lecznicze dla rodzin autystycznych”, „Jak żyć z cukrzycą”, „A gdy nadchodzi starość”, „Zdrowy tryb życia chorego na cukrzycę”, „Rozwój opieki domowej nad osobami przewlekle chorymi”.

## 8. Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych w Kaliszu

Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych jest organem opiniodawczo-doradczym działającym przy Prezydencie Miasta Kalisza. Rada składa się z 5 osób powołanych spośród działających na terenie miasta Kalisza przedstawicieli organizacji pozarządowych, fundacji oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Posiedzenia Rady odbywają się kilka razy w roku. Rada działa na podstawie przepisów ustawy z dn. 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

## 9. Bariery architektoniczne

Likwidacja barier architektonicznych oraz urbanistycznych, a także komunikacyjnych, technicznych czy w komunikowaniu się jest tematem wciąż aktualnym i również dotyczącym naszego miasta. Wprowadzenie i wdrażanie zasady uniwersalnego projektowania w Kaliszu, współpraca z zarządcami budynków, dostosowywanie taboru komunikacji miejskiej oraz dbałość przy remontach i budowach nowych dróg o dostosowanie ciągów komunikacyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnością pozwoli na łatwiejsze i mniej stresujące oraz w miarę godne funkcjonowanie w życiu codziennym. Osoba z niepełnosprawnością ma prawo do życia w środowisku wolnym od barier oraz prawo do swobodnego poruszania się w środowisku zamieszkania. Przedstawiona poniżej przykładowa tabela przedstawia dostęp do miejskich instytucji kultury i sportu w Kaliszu.

Tabela 14.

1	<b>OKP "Wieża Ciśnień"</b> ul. Górnośląska 66a	Brak możliwości dostępu osób niepełnosprawnych. Strome i wąskie schody stanowią barierę nawet osób w pełni sprawnych ruchowo.	Jedyna możliwość poprawy dostępu do obiektu związana jest z budową zewnętrznej klatki schodowej z windą. Taką decyzję podjęła Rada Miejska Kalisza w 1992 r. uchwałą dot. rozbudowy OKP (zlecono wówczas przygotowanie projektów architektonicznych i technicznych oraz wykonanie badań geodezyjnych). Z uwagi na bardzo wysokie koszty OKP nie jest w stanie sfinansować inwestycji z własnych środków.
2	<b>Filharmonia Kaliska</b> al. Wolności 4	Budynek administracji nieprzystosowany do potrzeb osób z upośledzonymi zdolnościami ruchowymi Brak własnej sali koncertowej. FK korzysta z sali koncertowo-konferencyjnej UAM w pełni dostosowanej	Brak możliwości adaptacji budynku administracji z uwagi na zbyt wąską klatkę schodową.

3	<b>Państwowa Szkoła Muzyczna I i II st.</b> pl. Jana Pawła II 9	W ciągu komunikacyjnym do Sali koncertowej dla osób na wózkach, zakupiony został schodofaz umożliwiający dostanie się na piętro, niedostępne są sanitariaty. Bardzo śliskie schody, narażające na niebezpieczeństwo szczególnie osoby starsze oraz ludzi z ograniczonymi zdolnościami ruchowymi.	
4	<b>Galeria Sztuki im. Jana Tarasina</b> pl. Świętego Józefa 5	Pomieszczenia galerii i biurowe w pełni przystosowane do poruszania się osób z ograniczonymi zdolnościami ruchowymi (pochylnia dla wózków, jedna kondygnacja).	Perspektywicznie, instytucja widziałaby potrzebę zakupu sprzętu nagłaśniającego z myślą o osobach niedosłyszących.
5	<b>Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka</b> ul. Łazienna 6	Dostępne dla osób z ograniczonymi zdolnościami ruchowymi są: Filie nr :1 (ul. Górnośląska 29), 2 (ul. Serbinowska 25), 5 (ul. Złota 26-28). W Filii nr 1, która gromadzi również zbiory tzw. "książki mówionej" dla niedosłyszących, zmodernizowana została również toaleta. Większość placówek znajduje się w budynkach wynajmowanych, stąd Biblioteka nie może podejmować działań inwestycyjnych.	Dostęp osób z upośledzonymi zdolnościami ruchowymi do budynku Biblioteki Głównej jest aktualnie bardzo utrudniony, wąska i stroma klatka schodowa wewnątrz budynku uniemożliwia montaż infrastruktury umożliwiającej poruszanie się osób na wózkach.
6	<b>Ośrodek Sportu, Rehabilitacji i Rekreacji</b> ul. Łódzka 19-29	<b>Budynek główny</b> z krytą pływalnią (Łódzka 29) zmodernizowany przy udziale finansowym PFRON. <b>Hala Lekkoatletyczna</b> (Łódzka 19) - z częścią wysoką – przystosowana część poziomu parteru <b>Hala ARENA</b> - obiekt nowy spełniający wszystkie wymogi w części parterowej. Brak jednak dostępu do części użytkowej na piętrze oraz do hotelu przy hali przez osoby poruszające się przy pomocy wózków inwalidzkich. <b>Pawilon sportowy</b> (Wał Matejki 2-4)- w pełni przystosowany	Wskazane zamontowanie platform lub wind osobowych umożliwiających dostanie się na piętro w hali oraz w hotelu.
7	<b>Centrum Informacji Turystycznej</b> ul. Chodyńskiego 3	Obiekt na parterze z minimalnym progiem nie utrudniającym wejścia i wjazdu	
8	<b>Aquapark Kalisz</b> ul. Sportowa 10	Obiekt w pełni dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WKSiT

Dostęp do urzędów różnego szczebla oraz do sklepów czy budynków użyteczności publicznej jest bardzo utrudniony. Ciągłe przypominanie i uświadamianie o konieczności stworzenia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym warunków umożliwiających korzystanie im z

pełni praw i swobód obywatelskich życia codziennego pozwoli na stopniowe przełamywanie stereotypów osoby gorszej i słabszej oraz udoskonalanie systemu wsparcia tych osób.

## **V. Uzasadnienie Programu**

Starzejące się społeczeństwo i wzrost liczby osób z niepełnosprawnością wymaga przejścia od polityki przystosowania niepełnosprawnych do ich stanu funkcjonalnego i utrzymania *status quo* osoby z niepełnosprawnością, do strategii opartej na wzmacnianiu jej zasobów własnych oraz potencjału społeczności, służących utrzymaniu optymalnego poziomu funkcjonowania osób niepełnosprawnych w ich miejscu zamieszkania, a także w innych środowiskach i instytucjach. Gwarancją efektywności programów na rzecz osób z niepełnosprawnością jest w pierwszej kolejności możliwość podjęcia zawodowej aktywności, bezpieczne, funkcjonalne i dostępne mieszkanie, a następnie gotowe do udzielenia wsparcia zaplecze społeczne. Dla stabilności położenia społecznego i codziennego funkcjonowania niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Kalisza konieczne jest także uzupełnienie pierwotnej, naturalnej sieci wsparcia, rozbudowa różnych form świadczeń, usług i opieki w środowisku zamieszkania, jak również zinstytucjonalizowanych systemów pomocy umożliwiających rodzinom kontynuowanie opieki nad zależnymi od niej osobami z niepełnosprawnością.

Zapobieganiu bezradności, wykluczeniu i izolacji społecznej osób z niepełnosprawnością służy aktywizacja zawodowa i zatrudnienie. Powodzenie programów *pro-zatrudnieniowych* zależy w równym stopniu od środków finansowych i pomysłowości zainteresowanych, co od dostępności transportu, wewnętrznego przekonania jednostki i jej otoczenia oraz likwidacji barier architektonicznych umożliwiających niepełnosprawnym wydostanie się z mieszkania i dotarcie do miejsca pracy dysponującego oprzyrządowanym stanowiskiem roboczym. Konieczne jest także dysponowanie programem elastycznego i wspieranego przygotowania do wejścia na rynek i powrotu do pracy.

Najistotniejsze we współpracy z osobami z niepełnosprawnością jest wzmocnienie ich własnego znaczenia i poczucia własnej wartości, tak aby mogli podjąć działania odpowiedzialnego kierowania swoim losem. Siłą napędową współczesnych koncepcji polityki społecznej wobec niepełnosprawności stała się zasada równości szans, która traktowana jest jako centralne kryterium oceny struktur społecznych i ekonomicznych. W myśl tej zasady deficyty osób z niepełnosprawnością mogą być dowartościowane dzięki pobudzeniu procesów społecznych i ekonomicznych obejmujących w równym stopniu wszystkich obywateli. Przewycięzanie własnej niepełnosprawności powinno odbywać się poprzez aktywizację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnością, która może być realizowana w ramach programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

## VI. Adresaci Programu

Program adresowany jest do trzech najważniejszych podmiotów występujących w procesie integracji i rehabilitacji zawodowej i społecznej:

- osób z niepełnosprawnością – niepełnosprawnych mieszkańców miasta Kalisza,
- pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnością,
- instytucji z otoczenia osób z niepełnosprawnością, w tym organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Wzajemne, dobre relacje między tymi podmiotami z pewnością zagwarantują stworzenie optymalnych warunków do osiągnięcia zamierzonych w programie celów.

## VII. Program działań.

### 1. Cel Programu.

Celem głównym Programu jest:

**„Wzrost świadomości społecznej o problemach niepełnosprawnych mieszkańców Kalisza, a także zapewnienie im godnego, możliwie pełnego i równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz wyrównywanie szans we wszystkich dziedzinach i płaszczyznach życia publicznego.”**

Program w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnością nawiązuje do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Kaliszu na lata 2016-2025, a jego realizacja pozwoli na osiągnięcie założonego celu zapisanego w ww. dokumencie, jakim jest: **„Przeciwdziałanie marginalizacji i minimalizacji zagrożeń związanych z osobami niepełnosprawnymi”**.

Powyższy cel zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów operacyjnych:

1. Likwidacja barier architektonicznych i urbanistycznych;
2. Likwidacja barier komunikacyjnych, technicznych i w komunikowaniu się;
3. Aktywizacja zawodowa i poprawa sytuacji osób z niepełnosprawnością na rynku pracy;
4. Wspieranie usług medycznych, rehabilitacyjnych i specjalistycznych;
5. Aktywność społeczna osób z niepełnosprawnością.

### 2. Działania planowane do realizacji

#### **DZIAŁANIE 1. Likwidacja barier architektonicznych i urbanistycznych.**

Cel działania:

Zniesienie ograniczeń uniemożliwiających lub utrudniających dogodne, swobodne warunki ruchu w budynkach oraz w obszarach zurbanizowanych osobom z niepełnosprawnością w celu prawidłowego ich funkcjonowania w miejscu zamieszkania i środowisku lokalnym.

Formy realizacji:

1. Inicjowanie i wspieranie przystosowywania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnością.
2. Zapewnienie w nowo budowanych budynkach z udziałem środków budżetu miasta mieszkań dla potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową poruszających się przy pomocy wózków inwalidzkich (podjazdy, sanitariaty, itp.).
3. Dbłość przy remontach i budowach nowych dróg o dostosowanie ciągów komunikacyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnością.
4. Promowanie idei projektowania i budownictwa uniwersalnego
5. Dofinansowywanie likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania indywidualnych osób z niepełnosprawnością.

Przykładowe wskaźniki realizacji: ilość przeprowadzonych likwidacji barier architektonicznych, z uwzględnieniem obiektów użyteczności publicznej, ciągów komunikacyjnych oraz w miejscu zamieszkania, ilość tworzonych nowych „miejsc przyjaznych”..

## **DZIAŁANIE 2. Likwidacja barier komunikacyjnych, technicznych i w komunikowaniu się.**

Cel działania:

Zapewnienie możliwości swobodnego komunikowania i przemieszczania się, a tym samym aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym (nauka, praca zawodowa, rozwój zainteresowań).

Formy realizacji:

1. Dostosowywanie systemu transportu do potrzeb osób z niepełnosprawnością, w tym zakup busów lub usług transportowych.
2. Poprawa dostępności do placówek prowadzących działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym poprzez zakup pojazdów dostosowanych do przewozu tych osób.
3. Dowożenie dzieci i młodzieży do placówek oświatowych.
4. Zwiększanie i dostosowywanie ilości miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością.
5. Usuwanie barier w komunikowaniu się, w tym np.: szkolenie pracowników urzędów i instytucji publicznych w zakresie posługiwania się językiem migowym, instalowanie pętli indukcyjnych dla osób niedosłyszących, umieszczanie informacji metodą Braille’a.
6. Dofinansowanie do kosztów zakupu sprzętu i urządzeń ułatwiających osobom z niepełnosprawnością komunikowanie się (np. aparaty słuchowe, faksy, komputer-internet).
7. Dofinansowanie do kosztów zakupu sprzętu i urządzeń dostosowującego samochody do indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnością i jego montażu.

Przykładowe wskaźniki realizacji: ilość usuniętych barier komunikacyjnych i w komunikowaniu się, liczba osób objętych dofinansowaniem w ww. zakresie, ilość uczniów niepełnosprawnych objętych dowozem do placówek oświatowych.

### **DZIAŁANIE 3. Aktywizacja zawodowa i poprawa sytuacji osób z niepełnosprawnością na rynku pracy**

Cel działania:

Poprawa poziomu przygotowania zawodowego i możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnością oraz tworzenie nowych i doskonalenie dotychczasowych instrumentów zwiększających możliwości osób z niepełnosprawnością na rynku pracy.

Formy realizacji:

1. Podjęcie działań zmierzających do utworzenia Zakładu Aktywizacji Zawodowej.
2. Szkolenia dla osób z niepełnosprawnością (umożliwiające zdobycie dodatkowych kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowanie zawodowe).
3. Szkolenia dla pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnością.
4. Dofinansowanie tworzonych i istniejących miejsc pracy.
5. Dofinansowanie kosztów podjęcia działalności gospodarczej przez osoby z niepełnosprawnością.
6. Doradztwo i pośrednictwo pracy na potrzeby osób z niepełnosprawnością.
7. Wsparcie merytoryczne dla potencjalnych projektodawców programów unijnych w zakresie pozyskiwania środków na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością.
8. Dofinansowanie kosztów płatnego szkolenia zawodowego osoby z niepełnosprawnością ponoszonych przez pracodawcę tej osoby.
9. Rozszerzanie oferty edukacyjnej w zakresie szkolnictwa zawodowego zgodnie z zapotrzebowaniem.
10. Zwiększanie wykorzystania instrumentów ekonomii społecznej, a w szczególności w zakresie tworzenia spółdzielni socjalnych.

Przykładowe wskaźniki realizacji: ilość zorganizowanych szkoleń, ilość osób z niepełnosprawnością oraz pracodawców objętych szkoleniem, ilość utworzonych oraz subsydiowanych miejsc pracy, wartość udzielonego wsparcia w zakresie podjęcia działalności gospodarczej, ilość osób objętych doradztwem i pośrednictwem.

### **DZIAŁANIE 4. Wspieranie usług medycznych rehabilitacyjnych i specjalistycznych.**

Cel działania:

Wspieranie systemu opieki zdrowotnej w celu dostosowania i rozszerzenia istniejących form świadczenia usług rehabilitacyjnych do aktualnych potrzeb.

Formy realizacji:

1. Rozszerzanie zakresu miejskich programów polityki zdrowotnej ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych.

2. Realizacja programów/ działań z zakresu edukacji zdrowotnej.
3. Wspieranie zróżnicowanych form rehabilitacji.
4. Promowanie postaw włączenia społecznego i postaw prozdrowotnych w zakresie zapobiegania niepełnosprawności.
5. Zwiększenie dostępności do sprzętu rehabilitacyjnego.
6. Rozwój diagnostyki w zakresie wczesnego diagnozowania i wspomagania dzieci z niepełnosprawnością.

Przykładowe wskaźniki realizacji: ilość programów polityki zdrowotnej, działań z zakresu edukacji zdrowotnej oraz rehabilitacji, liczba beneficjentów.

## **DZIAŁANIE 5. Aktywność społeczna osób z niepełnosprawnością.**

Cel działania:

Zapewnienie rozwoju osobistego poprzez aktywny udział w życiu społecznym.

Formy realizacji:

1. Wspieranie rozwoju twórczości artystycznej, kulturalnej, sportowej wśród osób z niepełnosprawnościami.
2. Dofinansowywanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.
3. Dofinansowywanie turystyki osób z niepełnosprawnością – wycieczki krajoznawcze.
4. Wspieranie organizacji imprez okolicznościowo-integracyjnych.
5. Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie rozwiązywania problemów osób z niepełnosprawnością oraz w zakresie praw osób niepełnosprawnych do samodzielnego, niezależnego i aktywnego życia,
6. Szkolenia dla otoczenia współpracującego z osobami niepełnosprawnymi.
7. Wspieranie grup samopomocowych oraz rozwój wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Przykładowe wskaźniki realizacji: wartość udzielonego wsparcia, liczba beneficjentów działań, liczba organizacji pozarządowych zaangażowanych w działania.

## **3. Realizatorzy Programu**

Realizatorami Programu będą jednostki organizacyjne Miasta oraz organizacje pozarządowe, w tym:

- Urząd Miasta w Kaliszu,
- Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu,
- Ośrodek Sportu, Rehabilitacji i Rekreacji,
- Miejski Zarząd Dróg i Komunikacji w Kaliszu,
- Środowiskowy Dom Samopomocy „Tulipan” w Kaliszu,
- Dom Pomocy Społecznej w Kaliszu,



- Dzienny Dom Pomocy Społecznej w Kaliszu,
- Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych w Kaliszu,
- Kaliskie Linie Autobusowe,
- instytucje kultury i sportu,
- przedszkola, szkoły i specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze,
- organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnością.

## **8. Źródła finansowania Programu**

Źródłem finansowania zadań i działań określonych w niniejszym Programie będą środki pochodzące z:

- budżetu Miasta,
- budżetu Państwa
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Samorządu Województwa Wielkopolskiego,
- funduszy unijnych,
- środków własnych organizacji pozarządowych,
- innych źródeł zewnętrznych.

## **5. Monitoring**

Monitorowanie Programu będzie polegało na zbieraniu informacji o zrealizowanych działaniach, ich ocenie i analizie przez koordynatora – Wydział Spraw Społecznych i Mieszkaniowych Urzędu Miasta Kalisza z udziałem czynnika społecznego, tj. Miejskiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych.

Wnioski z monitoringu będą stanowić podstawę do ewentualnej modyfikacji zadań Programu w następnych latach.

Roczne sprawozdanie z realizacji programu za rok poprzedni będzie przedkładane Radzie Miasta Kalisza do dnia 30 czerwca każdego roku, począwszy od roku 2019.